

շինած է հարիւր հազար դուռուշէն աւելի ծախք ընելով, եւ անոր պայծառութեանն ու յարատեւ բարեկարգութեանը համար անդադար նպաստելով: Ասկէց զատ վախճանելու ատենը տասն հազար դուռուշ ալ նոյն քաղաքին մէջ հաստատուած Սենքերինեան ուսումնասիրական ընկերութեանը շընորհներ է կտակաւ: Նմանապէս բոլոր վանօրէից եւ աղքատաց ալ առատաձեռն շնորհներ ըրեր է: Իւր ամենէն սիրելի փափաքը եկեղեցեաց եւ դպրատանց պայծառութիւնը եւ ուսմանց ծաղկիլը եղած էր: այս նպատակաւ իւր երեք եղբոր որդիներէն մէկը զՊ. Սերորէ: Ռտապաշեան փարիզի Հայկազեան վարժարանը խրկած էր, ուր մինչեւ հիմա կկենայ ուսմունք սովորելու եւ իր հանգուցեալ հօրեղբորը բաղձանքին համեմատ կատարելով կրթութիւն ստանալու, որպէս զի օգտակար անդամ մը ըլլայ Ազգին եւ իւր բարեմամբս: զերդաստանին: Հանգուցեալ Մատենի Տէր Գեորգ իր խոնիմ եւ հանճարեղ վարուքը Սերաստիոյ բոլոր այլակրօն ընակեաց ալ մեծ կսկիծ տուեր է: Վսեմափայլ կուսակալը յատկապէս հրաման ըրեր է մեծահանդէս յուզարկաւորութիւն մը ընելու հանգուցելոյն, եւ մարմինը իւր պալատին առջեւէն անցունելու որ վերջին անգամ տեսնէ զանիկայ: »

(ՄԱՍԻՍ.)

ՏԱՌՈՒՏԵԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏ ԷՖԷՆՏԻ:— Դանուբի նաւարկութիւնը կանոնաւորելու յանձնարարական ժողովին Բ. Դրան կողմանէ անդամ Տառնտեան մեծարգոյ Կարապետ Էֆենտին՝ Աւստրիոյ, Պաիերի, եւ Վիւրքեմպերկի բազմաթիւ կողմանէ հետեւեալ պատուանշաններն ընդունեցաւ: Աւստրիոյ՝ Ֆրանչիսկոս Յովսէփայ կարգին հրամանատարութեան պատուանշանը: Պաիերի բազին երրորդ պատուանշանը: Վիւրքեմպերկի բազին երրորդ պատուանշանը: (ՄԷՃՄՈՒՅԸ ՀԱՎԱՍՏԻՍ.)

ՏԱՌՈՒՏԵԱՆ ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԻ, որ արքունի բժշկական դպրոցին դասատուներէն մէկն է՝ չորրորդ կարգի Մէֆիտիէ պատուանշանն ընդունեցաւ: (ԴՈՅՆ)

ՄՈՒՏՈՎԱԼԱՔԻՈՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՔ. — Հետեւեալ նամակին մէջ ազնիւ գրողին ազգասիրական ոգին փայլելուն և տուած ազգային տեղեկութեանցը համար արժան կհամարվմբ մեր ընթերցողացը հաղորդել:

Գերապախա Աստուածաբալ Տեառն Տեառն Ամբոստայ Վարդապետի Գաբիւլեան Ազգասիր Սուրբ Հօր,

Մաքուր Սուրբ Աջոյն համբոյր խոնարհութեամբ:

Միջոցաւ յամենայն ճշմարտասիրացն խմբից արժանագով դրուատանաց եւ շնորհակալութեան բանք իբրոյ ի տառադանս տառադանս յամենայն կողմանց մատուցանելին առ ճշմարտասիր Սուրբ Հարսդ ընդ մեծի եւ անընկճելի առաքինութեան եւ ազգասիրական ձեռոց հանդիսից, եւ անա յայնմնեալ եւ այսր համակրութիւն իմն զարմանասքանչ ճմլեցուցաներ եւ զիմ սիրտ կարողին բերիլ ընդ ձեզ հոգեխառնիլ, եւ զսրտի խմոյ եւ զիմոց հայրենակցաց խոնարհական մեծարանս լիախիտ եւ լիաբերան շնորհապարտութեամբ եւ բարեմաղթութեամբ առ ոռոս բարերար նահատակացդ Ազգիս սփռել տարածել: Բայց սակայն եւ գլխովին յանձնօրից գոյով իմ անցեալ ի կարգ, զի մի ինչ գվայելութեամբ երեսեցայց անցեալ զանցեալ, յաւանայից իմն հարկեցայ ընդ վարագործաւ ունել ըզսրտի խմոյ մինչեւ ցայսօր գեղանդն բոցատիլալ ըստ զոգ հրոյն նեկեմայ: Եւ անա աստանօր տեսցէ ինձ աշխարհ զանկեղծաւոր սիրոյ մագնիսական զօրութեանն նորասքանչ հանդէս: Զի բեպետ եւ անձանօր յանձնէ եւ անարժան գլխովին ընաշխարհիկ ձեր սիրոյ, այստա ամենայնիս խափան եւ ոչ մի ինչ

կարաց արգելուլ զդեմ ունել զմարդասիրութեան ձերոյ առ ի ընդառաջել կանխել, եւ խրախոյս արծարծել սիրարոր կրիցս զգաժմանց ընդ ձեռն համբուրելի եւ անգին յիշատակի Տէրունեան մատենին զոր ընկալայ ձեռամբ յարգի Պարոն Գաբրիէլի Մսերեան: — Հայր իմ, Ազգասիր Սուրբ Հայր, անակնունելիլ այդ հանդիպումն Հայրենականն ձեր սիրոյ՝ յապշութիւն կրեաց գմիսս զլիտովին. եւ զիմը ինձ հնարաւոր ի բան եւ ի մեյան զարժանաւորն երախտագետ մտօք յայտնել ձեզ շնորհապարտութիւն: Մատենն սքանչելի, նոյն ինքն եւ եր իւրովն աստուածախօսիկ ոճիս յարմարեցի: ձեզ շնորհակալութիւնս վայելուցս ընդ մեծի սիրոյ շնորհիլ: Կացցէ այն ուրեմն առ իս յորդոց յորդիս երկրպագելի սիրոյ պանծալի յիշատակ, եւ ես բուռն հարկց խոնարհական մտօք բերիլ յազգարարութիւն լրոյ իրիք ցնծաւոր բերես ամենայն Հայաստանից, որպէս եւ ձերոց իսկ ազգասիր սրտից:

Ազգաբն ճանաչէ Գերապատութիւն ձեր գնաւքեղաշնորհ Սարգիս Սրբազանն Արքեպիսկոպոսն Անդրեանապօլսոյ, զայն զոր յիշատակեալ էիք նաեւ ի մէջ պատուական Մասեաց Աղանայ անցելոյ ամին. եւ զիտեմք հուսատեալ րէ ճանաչէք զնա, ըստ որում եւ նորին Սրբազնութիւնն բազում անգամ մեծաւ զովութեամբ յիշէր զգանկալի տեսութիւն ձեր վայելեալ ի Պատրիարքարանն Պօլսոյ: — Եւ անա քաղցր է ինձ ժանուցանել զանպայման ցնծութիւն եւ զգոհունակութիւն Հասարակութեան Հայոց Նահանգացս գմանէ, եւ զերախտագիտութիւն նոցա ի դեմս Հայրախնամ հսկողութեան Ամենապատիւ Վեհափառ Սրբազան Պատրիարքին, եւ Ազգախնամ Գերագոյն եւ Հոգեւոր ժողովոցն, զի յայս նուազ շնորհ արարին տարակացելոյ բանաւոր Հօտիս առժամանակեալ այցելութեամբ զայնալիսի ճշնարիտ եւ քաջ Հովիւ մի սրբաբեւ: Որ հոգեզօն եւ իմաստուն Հովութեամբն, այլ եւ վեհանձնական եւ միանգամայն եւս քաղցրարարոյ գնացիւքն՝ սիրելի եւ համօրէն Հայոց Մոլտովալաքիոյ, եւ պատկառելի եւս օտար ազանց:

Սարգիս Սրբազանն ժամանեաց նմա ի քաղաքս մեր ի 13 անցելոյն յունուարի, ընդ հոգեծին որդեայ իւրում շնորհալիալ Տէր Մեսրոպ Վարդապետի, ծանուցանելոյ ձեզ Տիրացոյ Կարապետ Սարկաւազ անուամբ, եւ զբազիր ի Պատրիարքարանին Պօլսոյ. զորոց առեալ զյուր ուրախաւոր գայտեանն, երկուք ոմանք յերեսելեաց Ազգիս աուրբ յառաջ դիմաւորեցին զնոսս չորս ժամու ճանապարհաւ հեռի ի քաղաքես: Իսկ ապա յերկրորդում աուր լրտեսեալ զգալուստ նոցա՝ արտաքոյ քաղաքին ընդ առաջ ելին ամենայն ժողովուրդն առ հասարակ բազմութեամբ կառաց եւ հեծելոց, եւ հետիոտս գնացիւք: Ընդ որս եւ Ոստիկանութիւն քաղաքիս հեծելազօրօք ոմամբք պար արկեալ եւս սպասաւորեալ շուրջ գլխօք Դորին Սրբազնութեանն՝ հանդարտ եւ հեղիկ ընթացիւք ամին զնա մինչեւ ի դուռն Մայր Եկեղեցւոյ բակին:

Աստանօր յիջանել Սրբազանին ի կառացն, դիմաւորեալ զնա դատուն եկեղեցականաց համակ զգեստաւորելոց՝ ընդ զորդին բազմութեանն եւ հնչման ձայնի զանգակացն խառնեցան եւ քաղցրանուազ երգք մանկանց Գալղոցին. եւ այսպէս հանդիսիս եւ ուրախութեամբ բազմաւ մուծին զնա ի մէջ Տաճարին, ուրանօր համառօտ, բայց սրտառուչ ատենաւորութեամբ եւ օրհնութեամբ աւարտեալ զհանդէսն՝ եմուտ Սրբազանն յիւր պատրաստեալ օրեւանն ի բակ եկեղեցւոյն, ընդունել այցելութիւնս եւ յարգանաց շնորհաւորութիւնս յիւրաքանչիւր դասուց հանդիսականացն:

Յետ կատարելոյ այսմ այսպէս, ապա եւ Քաղաքապետ Իշխան քաղաքիս եւ Մեծապատիւ Հիւպատոսք Գաղղիոյ եւ Աւստրիոյ, որպէս եւ այլ բարձրաստիճան անձինք եկեալ ի շնորհաւորութիւն բարեմաման գայտեանն՝ Դորին Սրբազնութեանն հանցեալ առ մէն մի ի նոցանէ երբայ ի փոխադարձ այցելութիւն, եւ արժանաւայել պատուով ընկալաւ յիւրա-

քանջիւրոցն. որով եւս քան զեւս յանկան փառք եւ պարժանք Հայկազնիցս առաջի օտարաց:

Հայս օրինակ անա Սրբազանն նաեւ յառուս լինելութեան իւրոյ յեւշ մայրաքաղաք՝ զնացալի տեսութիւն Վսեմափայլ Վօկորիտեա Պէյ Տեղակալ Իշխանի երկրիս, մեծաւ սիրով եւ յարգանքով ընկալաւ, եւ պատուեցաւ փոխադարձ ալցելութեամբ:

Նորին Սրբազնութիւնն բարեհաճեալ յայց ելանել նաեւ աշակերտեալ մասկանց Ազգային դպրոցի քաղաքիս՝ ի 29 յունուարի ի ներկայութեան իւրում կատարեցաւ Հանդէս վեցամսեայ Հարցաքննութեանն ի Հայկաբանութեան եւ յԱւստն լեզուի, յորոյ աւարտելն՝ զեղեցիկ ատենարանելով ի վերայ զիտութեան եւ առաքինութեան, արձակեաց զՀանդէսն քաջալերելով եւ օրհնելով զնոգաբարձու Իշխանսն եւ զԱւստնցիւս դպրոցին եւ զամենայն Հանդիսականս:

Ըստ այսմ նաեւ յեւշ եւ ի Ռօման ներկայ գտանելով նորին Սրբազնութիւնն Հարցաքննութեան իւրաքանչիւր վարժարանացն, եւ յամենայն ուսմունս արժանապէս յառաջադէմ հանդիսացեալ աշակերտացն՝ մեծապէս զօնութեամբ լցին զսիրտ գորովագութ Սուրբ Հօրն:

Առաքելաշառիչ Սրբազանն յետ միխրարելոյ զժողովուրդ քաղաքիս իւրովն մեղրածորան բանից քարոզութեամբ եւ պէս պէս բարեկարգութեամբ զամիսս երկուս եւ կէս, ապա յ2/14, ապրիլի ամսոյս նովին պատուով եւ հանդիսիս նանապարհորդեաց աստի ի Սուչաւա քաղաք Պուզովիւնայու ուրանօր նոյնպէս մեծաւ շքով եւ պատրաստութեամբ ընկալաւ երկ ի Համազգեաց մերոց, եւ երկ յամենայն կարգէ Պաշտօնից Կայսերական կառավարութեանն, ըստ հրամանին Արքունի հետեւելոյ ի յանձնարարութենէ Պ. Պրոքշէլի Աստուրիական Դեսպանին Պօլսոյ:

Տես անցուցանելոյ Նորին Սրբազնութեան ի Սուչաւա գաւառս իրրեւ հնգետասան, ապա ունի անդրէն դառնալ ընդ այս ի Ռօման եւ ի Պաքով, եւ փութալ ժամանել ի Կալաց, ի հիմնարկութիւն նորոգ շինելի Եկեղեցւոյն յանուն Ամենօրհնեալ Սուրբ Աստուածածնին:

Եւ անա զայստիկ ստոյգ տեղեկութիւն որդիապատկան վատանութեամբ իրրեւ Հօր հշմարտի եւ Ազգասիրի խոնարհամտութեամբ մատուցանելով ձեզ՝ Գերապատիւ Տէր, խնդրեմ ներողամիտ մարդասիրութեան ընդունիլ: Եւ երկ հաճոյ ինչ բռնիցի Տէրութեանդ սրբազրութեամբ եւ կամ համառօտելով ծանօթութիւն ինչ հաղորդել ի սոցանէ կամ ոչ՝ ազգասեր ընթերցողացդ *Աւետարանիկ Հայաստանաց*, այն ի կամս ողջամիտ դատողութեան ձերոյ մնայ ապաստան:

Իսկ եւ խոնարհեցուցեալ զգլուխ, եւ միանգամայն ընդ Պ. Ստեփանի Պաշտասնեան Ազնիւ սիրելոյն՝ մեծարանօք համբոյր մատուցանելով ձեզ եւ Գերապատիւ Տ. Տ. Սարգիս եւ Խորեն Վարդապետաց Ազգասեր Սուրբ Հարց մերոց՝ մնամ միշտ

Աստուածարեալ Սուրբ Հայրութեանդ

խորին երախտագիտութեամբ եւ ամենայն ակնածութեամբ բարեացապարտ եւ ամենախոնարհ ծառայ

ՅԱՐԱՆԹԻՒՆ Մ. ՅԱԿՈՎԷԱՆ

1858, Ապրիլ 7/19, ի Պօլսոյն:

ԵԳԵՍՒՈՅ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔ. — Գերապատիւ Իւրայել Վ. ին խնամօք՝ Եղեւիոյ մէջ Բրիտանական ազգային միարանեալ նոր ընկերութիւն մը հաստատուել է, որ եռանդուն ազգասիրութեամբ եւ զովելի միարանութեամբ Եղեւիոյ վարժարաններուն բարեկարգութեանն ու պայծառութեանը կը զբաղի:

ԳԵՐԶԱՆՑԻ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔ. — Յարգոյ Թադէոս Մ. Ս. Բագրատունին Մախս լրագրոյն ուղղած բերրին մէջ կանտէ որ ուսումնասիրութեան սլայծառ արեգակը իր շառաւիղներովը

սկսեր է բաժանել մինչեւ Հայաստանի խորերը: Գերջան գաւառն ալ որ դարերէ ի վեր ազիտութեան խոր քնոյ մէջ կը ննջէր՝ սկսաւ սրտիկ, զովելի եռանդով մը վառուած իր կենսական օգտին դարձունել իր բոլոր ուշադրութիւնը, եւ անոնք որ կարդան ինչ բնեք կըսեն՝ հիմա իրենց գաւառները եռանց բանական դատարարական շէն ուզեր մեծցնել: Գերջանցիք իրենց արժանապատիւ առաջնորդ Առաքել Վ. ին խնամոց ներքեւ վարժարան մը կառուցին, եւ ի նշան իրենց կրօնասիրութեանը՝ խարխալեալ եկեղեցիներն վերանորոգեցին:

ՍԱՄՍՈՆԻ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔ. — Սամսոնի անգղիական հիւպատոսի բարգման մեծապատիւ Չաքարեան Տէր Սարգիս, Փափագեան Տէր Գրիգորի եւ քանի մը հայ պատուաւոր վաճառականաց հետ մեկտեղ ասկէջ մեջ եօրն ամիս առաջ զեղեցիկ դպրոց մը կառուցին ի կրթութիւն հայկազն մանկտուոյն: Չաքարեան Տէր Սարգիսն բրած ազգասիրական գործքերը եւ ունեցած փոյրն եւ խնամքը բէ եկեղեցւոյն եւ բէ զպրոցին պայծառութեամբ համար մեծ զովեստի է արժանաւոր:

ԲԱԲԵՐԳՈՒ ՀԱՅԿԱԶՈՒՆՔ. — Պօլսոյ մէջ գտնուող պատուաւոր Բաբերդցիք Յ դուռուշի տասն հազար անդորրագիր տալէ տալով մեծ եռանդով կաշխատին դրամագլուխ մը պատրաստել՝ զոր պիտի գործածեն իրենց գաւառին Ս. Քրիստափոր անուամբ վանքին մէջ վարժարան մը բանալու, որ չորս կողմի զեղերեն ուսման յարմարութիւն ունեցող տղայք պիտի առնուն ժողովն ու ընտիր վարժապետներու ձեռքը կրկն տան: Յուսամք որ այս պատուաւոր հայրենասիրաց եռանդը զեղեցիկ պտուղներով պսակուի:

ՀԱՅԿԱՒԱՆՆԻ ՆՈՐԱՐԿՈՒՆՔ. — Վանէն զբրած նամակ մը լուր կուտայ բէ Վարազայ դիմացը Հայկառան ըստած լեռը այս օրերս փորուելով Գաղիկ Արժրուհի Թագաւորին տունը զտնուել է բնակազրիկ հնուրիւններով, եւ հիմա լեռը փորելը կշարունակուի վսեմափայլ կուսակալին հսկողութեամբ: Առ այժմ գտնուածներն են՝ արքունի զանին բեւերը զարմանալի հնութեամբ, արձան մը որ ոսկեձող կկարծուի, եւ ուրիշ բաներ հետզհետէ ելլելու վրայ են: (ՄԱՍՆԱ)

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ ՄԷՋ ԵՐԳԵՆՈՒ ԳՈՐԾԱՅԵՒՈՒ ՎՐԱՅ.

Արդոյ Խմբագիր ՄԱՍՆԱՅ ԱՂԱՒՆՈՅ պատուական ամսագրին.

Իզմիր, 20 Ապրիլ 1858.

Արշալուսոյ 567 բիւն մէջ Երգեհոնի յորդորնէս ընդհանուր ազգայնոց ազգասիրական եռանդը զրգուելով աղաչեցին մեզի, որ ասանկ ընտիր առաջարկութիւն մը Ազգային միւս լրագրաց էջերուն մէջն ալ տեսնուի յաղագս ընդհանրական տարածման: Ասոր համար մենք ալ համարձակեցանք այս նամակը ձեզի յուղարկել, անկտակած յուսալով որ պատուական Աղանուոյ բեւերուն վրայ տեղ մը կը գտնէ յարգոյ ընթերցողաց տեսնուելու:

Կէս դարէ ի վեր է որ երբ Հայ մանկտին սկսաւ արբնալ եւ զիտութեան լոյսէն աչքերը խողովել, ամենուն բերնէն զբերէ կը լսուէր. « ինչ կըլլայ մենք ալ եկեղեցիներ Երգեհոն գործածենք փոխանակ ծննդայի: » Բայց ինչ օգուտ որ սրբօրից սարկիկ նման որ կը բռնուի եւ քիչ մը ատեն ծառերուն վրայ կենալով վերստին կաներեւութանայ՝ այս խօսքն ալ ասանկ կըսուէր, մէկ քանի վայրկեան խօսակցութեան նիւր ու առիթ կըլլար, ու ետքը վերստին կաներեւութանայ: Ասոր երէ պատճառը փնտռենք կը գտնենք որ Միաբան հաւանութեան սլախատքինն է: Երբեմն երբեմն զանազան գործերու մէջ ազգասեր ոգի մը կը բռնկի, կը բորբոքի, ամեն ջանք ի գործ կը դնէ, մէկը կը համոզէ, միւսը կը համոզէ, բայց ի զուր որ ինքը միակ է:

Ասանկ ալ քանի քանի Ազգասեր անձեր եղան ազգիս մէջ Երգեհոն հաստատուելու համար, քանի քանի անձեր այս բանս բաղձացին եւ տակաւին կը բաղձան, բայց ո՞վ անոնցմէ կըցաւ.